

Községi tanácsvezetők bukása az '50-es években ^[1]

4 kg zsír, 15 kg sertéshús vagy 30 kg kukorica miatt

A „gyanúsítottak nem volt több hizott sertése, azonban volt olyan sertése, ami ha hizlalásra került volna, meghaladta volna a követelményeknek megfelelő súlyt. Azt is megállapította az őr járőre, hogy a községi tanács is szabálytalanul járt el, mert a gyanúsított a tanács előtt bevallotta, hogy a levágásra kerülő sertés súlya 110 kg, és ennek ellenére a vágási engedélyt kiadta. A levágott sertés húsát és zsírját az őr járőre őrizetbe nem vette, mert a gyanúsított több hizott sertéssel nem rendelkezik, és így a levágott sertés húsára és zsírjára a családjának szüksége van.”

Bevezetés

Mindemellett a választásokon elnyert legitimitás, illetve a jogállami keretek érvényesülése egy önkormányzati testület tagjainak általánosságban megfelelő jog- és hatáskört biztosít, hogy a szóban forgó település érdekeit képviseljék. Természetesen hosszan lehetne sorolni az önkormányzatok sérelmeit, a valós gazdasági önállóság hiányától az állami feladatok áttestáltságáig, de egy azt hiszem kétségtelenen, hogy a magyar politikatörténet, közigazgatás-történet, de a magyar történelem egésze szempontjából is nagy fontosságú esemény volt, hogy 1990-ben a szovjet típusú tanácsrendszert egy modern elveken működő önkormányzati rendszer váltotta fel.

Az 1950-ben megalkotott, s még ugyanebben az évben gyakorlatba átültetett tanács törvény sok szempontból a politikai intézményrendszer 1947-ben elkezdett nyílt felszámolása, illetve átalakítása záró akkordjának is tekinthető. A kronológiai sorrendiség már önmagában is jelzi, hogy szó nem volt népi demokratikus fordulatról, inkább szó volt az MKP által egyre gyakrabban hirdetett proletárdiktatúra, felülről történő kiépítéséről. Ez a "fejlesztéstörténet" a mi számunkra annyiban fontos, hogy érthetőbbé teszi azt a fókusz hierarchikus felépítést, amely az alábbi források elolvasása által talán érezhetővé is válik.

Ugyanis a tanácsrendszer alapvető jellemzője szinte 1989-ig a közvetlen alá-fölé rendeltség, ami a járások megszűntéig a közigazgatási szint hármast - megye, járás, község - tagozódását jelentette. Természetesen az 1950-et követő közel negyven év is periódusokra osztható, amelyből kétségkívül a kezdeti 1950-es évek tekinthetőek nemcsak szabályozottságában, de a mindennapok gyakorlatában is a legcentralizáltabbnak. Találónak vélem *Horváth Csaba* azon diagnózisát, mely a Rákosi korszak apparátusának felépítését-működését a hierarchizált jelzőn túl militaristaként definiálta. Ennek okát *Horváth* alapvetően a következőkben látja: "A piramis bármely pontján is helyezkedtek el - értsd: az apparátus tagjai; Cs.E. -, pozícióik azonosak: felfelé feltétlen engedelmesség, lefelé tejhatalom, emellett viszonylagos kivételezett egzisztenciát építhettek ki. Ténykedésük megbízhatóságát pozíciójuknak, állásuknak, sőt életüknek teljes bizonytalansága garantálta." (*Horváth Csaba*: Magyarország 1944-től napjainkig. ÉK sorozat, Pécs, 1991. 93. o.)

Természetesen a hierarchia teljes körű érvényesülésének sarokpontja, egyben feltétele volt, hogy a tanács apparátus tagjai - beleértve a vezetőket is - felett, a felsőbb szint vb elnöke nem csak a munkáltatói jogokat, hanem a fegyelmi jogköröket is gyakorolta. Így például a községi tanácsok vb elnökeinek, illetve vb titkárainak személyzeti és fegyelmi ügyekben az illetékes járási tanács vb elnöke - a végrehajtó-bizottság egyetértésével - döntött, illetve a közvetlenül mellette szervezett titkárság útján intézte. Ez a *Horváth Csaba* által "vezérségi-alvezérségi rendszer"-ként definiált személyi függőség, ha belegondolunk eléggé abszurdáá lényegtelenítette, az amúgy is látszólagos népszuverenitás érvényesülését. Mert például, ha egy községet veszünk alapul, a Népfront által jelölt tanács tagjelöltek közel 100 %-os megszavaztatását követően megalakult községi tanács által megválasztott végrehajtó-bizottság által választott vb elnök, vb titkár visszahívására, megbuktatására nem az őt megválasztó tanácsnak, vb-nek, hanem csak a felettes tanács vb-jének, illetve annak elnökének volt lehetősége.

Persze a rendszer ilyen fokú antidemokratizmusa a kor emberének korántsem volt olyan szembetűnő akkor, mint most, hiszen hazánkban az II. világháborút követő egy-pár év demokratikus lehetőségétől eltekintve a 30-as évektől antidemokratikus folyamat volt kibontakozóban. Azonban a szovjet katonai jelenlétre támaszkodó Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja által levezényelt szovjetizálás dinamikus végrehajtása következtében az ötvenes évek elejére országos méretet öltött a szorongás, mely a hidegháborús külpolitikai helyzetnek is köszönhetően az MDP-n belül paranoiás légkör kialakulását eredményezte. A közvetlen és roppant méretű veszteséggel járó II. világháborúból kilábaló ország 1950-51-re a polgári demokrácia felszámolását követően már túlvolt koncepciók perek sokaságán, és az addigi magántulajdonon alapuló társadalom felszámolásán keresztül sokan magánemberi mivoltukban is fenyegetve érezhették magukat. A társadalmi berendezkedés egészének felforgatásával együtt járó örület, a leszámlálás 1950-1951-re már az MDP közvetlen vezetését is elérte. A Rajk-pert követően a kommunista párt további olyan prominensei is letartoztatásba kerültek, mint Kádár János és Kállay Gyula, sőt 1950-ben letartoztatták Szücs Ernő is, aki az ÁVH-nál volt Péter Gábor helyettese.

Szintén a félelmet terjesztette az áttelepítések, internálások, kitelepítések 1949-ben megkezdődő folyamata. A társadalom egészére kiterjedő bizalmatlanságnak, gyanakvásnak számtalan irodalmi és filmes feldolgozása ismert. Szerencsére a filmes feldolgozások közül a "könnyedebb" műfajúak, a satirikus hangvételűek szélesebb közönségréteghez is eljutottak. Így Bacso Péter örökérvényű műve, a *Tanú* mellett a kor hangulatát közvetítheti az újabb filmek közül - igaz megejtő ironiával - *Tímár Péter 6-3-ja* és *Koltai Róbert Csócsója*. De az utókor emberének esetleg csak ironikus túlzásnak ható elemek véres komolysággal bírtak egykoron. Így a következőkben látható lesz, hogy a valóságban milyen következményekkel járhatott egy sertésvágási engedély kiadásánál történt figyelmetlenség.

A vidéket, a falvakat a 40-es évek fordulóján, az 50-es évek első éveiben a nehézipari beruházások mezőgazdaság terhére történő megvalósítása, a mezőgazdaságtól történő kíméletlen elvonás sújtotta. Ezekben az években a falvak élete három (sors)csapás mentén zajlott: kulákkérdés, kollektivizálás, begyűjtés-beszolgáltatás. Az élelmiszerkészlet kielégítésére a gazdaságirányítás továbbra is fenntartotta a "háborús" megoldást, a begyűjtés-beszolgáltatást. A községi apparátus tagjai ezen a területen is a járási tanácsok - mégpedig a begyűjtési csoport - szoros előírása alapján tevékenykedtek, és a beszolgáltatás terén történt mulasztást szigorúan számon kérték rajtuk.

A következőkben ismertetett három fegyelmi ügy a korabeli Győr-Sopron megyében fekvő csornai járás vb titkárságának anyagában található. Az önkényes válogatás rendező elve "csupán" az volt, hogy e három fegyelmi eljárás alá vont személy(ek) felmentése, elbocsátása, mint a címben is látható, kis mennyiségű mezőgazdasági termékekhez, élelmiszerekhez kapcsolódó vétségek miatt - időbeli sorrendben 1951-52-ben, 1954-ben és 1956-ban - történtek. Ezek az egy-két évnyi időbeli eltérések azonban az 50-es években igen lényeges különbséggel bírtak. Így például azzal, hogy míg az első két időpontban, a szorosra vett beszolgáltatás-közellátás terén elkövetett fegyelmezetlenség, illetve vétség önmagában komoly retorziót, elbocsátást vont maga után, addig a harmadik, 1956-ban folytatott fegyelmi ügy esetében a 30-30 kg kukorica - és itt már eljutajdonításról van szó! - csak egyik tételel képezte a kivizsgálandóknak.

A különbségeket talán magyarázhatjuk az 1953. év fordulóján, mely által vidéken is érezhetővé vált a represszív légkör oldódása. Nagy Imre előtérbe kerülésével nemcsak a kiélezett kulákkérdés békés megoldására, a mezőgazdaság, és abból élők helyzetének javítására, hanem a tanácsigazgatás működése során észlelt negatívumok kiküszöbölésére is intézkedések, javaslatok születtek. Fontos, hogy ezek az intézkedések - így pl. az 1954. évi második tanács törvény - és a háttérükben álló szemléleti változás már Rákosi 1955. évi időleges megerősödését is túlélték. A tanácsai racionalizálás 1953. decemberben meginduló programja, folyamata egyrészt az indokolatlan túlközpontosításban, másrészt a tanácsigazgatásba tömegesen beáramló népi káderek felkészületlenségében látta az alapvető hibát. Persze az MDP vezetésének felismerése közel sem volt forradalmi, hiszen ez a tanácsok mindennapjainak kényszerű valósága volt, ahogyan ezt 1951-ben, az egyik fegyelmi eljárás alá vont csornai járásbeli község vb titkára védekezésében is megfogalmazta: "... a községi tanács jelenleg is teljesen szakember nélkül áll. A községi tanácsok felállításával ugyanis a jegyzőség keretében volt szakembereket elbocsájtották, vagy áthelyezték és a tanács felállításával bekerült paraszt és munkáskádereknek nem volt kitől szakmai tudást elsajátítani."

A következőkben ismertetett dokumentumok, eleget téve az adatvédelmi törvény (1992/LXIII. tc.) és a levéltári törvény (1995/LXVI. tc.) megfelelő rendelkezéseinek, anonimizáltan kerülnek közzé. A forrásokban szereplő személyek minden személyes jellegű adatát ...-al jelöltük, nevüket az X. Y., Y. Z. és ezek variációival helyettesítettük. A források közzé tétele, az elégedeléseket, és a helyesírás hibáit kiküszöbölve történt.

Források

15 kg sertéshús

Az itt szerepelő ügyek közül a legkorábbi, 1951-52. évi datálású, így iratain keresztül az 50-es évek legsötétebb időszaka érhető tetten. Erre önmagában már az is bizonyíték, hogy az igazán jelentéktelen ügy a legdestruktívabb évek viszonyainak köszönhetően - ne felejtjük, ez a beszolgáltatás legkiméletlenebb időszaka - köszönhetően "értékelődött" fel annyira, hogy a fegyelmi eljárás, a rendőrségi, járásbírószági vizsgálatnak csak mellékszála legyen. A másik kettő ügytől még abban is különbözik, hogy ebben a tanács részéről nem vezető érintett.

A rendőrségi iratokban "közellátás érdekeit veszélyeztető bűntett"-ként minősített ügy 1951. november 28-án, a X. Y.-nál tett "helyszíni ellenőrzés"-sel illetve "nyomozás"-sal vette kezdetét. Célja pedig az volt, hogy fény derüljön a "népi demokratikus berendezkedés ellen elkövetett szörnyű bűntettre", miszerint igaz-e, hogy X. Y. gazda sertésvágási engedély birtokában levágott disznója nem érte el a rendeletben előírt 125 kilogrammot. Mivel a hatósági tanú véleménye szerint a levágott állat 110 kg-nál több még fénykorában sem lehetett, X. Y. pillanatok alatt minősült át gyanúsítottá. Kellő kívülállósággal végtelenül abszurd, de igaz, hogy egy sertés korabeli súlyproblémái komolyabb - ráadásul büntetőjogi eljárásbeli - következményekkel jártak, mint manapság egy világhíres manőken vagy egy dúsgazdag ökolívó ugyanilyen jellegű problémái.

Az ügy a rendőrség november 29-ei jelentésével a csornai járási rendőrkapitányságra, majd december 8-án a csornai járásbírószágra, mint vádhatósághoz került. De az elkészült környezettanulmányokat, az iratok közt található boríték tanúbizonysága alapján, feltételezhetően az Államvédelmi Hatóságnak is megküldték. Az alább - X. Y. gazda mellett és Y. Z. közellátási nyilvántartóról - közölt környezettanulmányok betekintést engednek, hogy egy rendőrségi rutinvizsgálat keretében milyen vonatkozásokban próbálták feltérképezni a gyanú alá került személyek körülményeit, személyiségének főbb vonásait. Az őrsparancsnok aláírásával szignózott környezettanulmányokban ténymegállapítások sorjáznak, amelyek következtetésének mélységére talán az X. Y.-ra tett "...politikai beállítottsága jobboldali, ami megállapítható abból is, hogy az őrs járőrének nyíltan azt mondta, hogy ezt hozta a demokrácia, hogy nem lehet levágni olyan sertést, amilyent ő akar." állítás a legszemléletesebb.

Az iratok tanúsága szerint, X. Y. azon védekezése alapján, hogy ő a községi tanács illetékesének tájékoztatása után vágta le a 110 kg-os sertést, december folyamán került a figyelem a község közellátási nyilvántartójára, ki ellen "hivatali visszaélés" gyanúja miatt indítottak nyomozást. Végül is X. Y. gazda ellen "közellátás érdekét veszélyeztető bűntett" miatt indított nyomozást a járásbírószág 1952. május 14-i határozata szüntette meg, azzal a meghagyással, hogy az iratokat X. Y. fegyelmi ügyének elbírálása végett a járási tanács vb elnökének átveszi. Azonban az ügy a járási tanácson további intézkedést nem igényelt, mert Y. Z. munkaviszonya addigra, vélhetően ennek az ügynek következményeként már március 31-én megszűnt.

Befejezésül még feltétlenül szólnom kell az egyedi rendőrök méltányos eljárásáról, kik figyelembe véve, hogy a levágott sertés húsára és zsírára a X. Y. családjának szüksége volt, ellentétben például a *Tanú* c. film jelenetével, nem foglalták le azt.

I. Az egyedi rendőrök járőrének 1951. november 29-én kelt jelentése a csornai rendőr-főkapitányságnak:

"Eljárás alapja:

Az őrs járőre 1951. november 28-án ... községben teljesített szolgálata alkalmával ellenőrzést tartott annak megállapítására, hogy azok a sertések amikről a vágató gazda vágási engedélyt kért, meghaladják-e a rendeletbe előírt 125 kg súlyt. Az őrs járőre megállapította, hogy X. Y. ... Petőfi utca ... szám alatti lakos azon sertése, amire vágási engedélyt kért, nem haladja meg a rendeletbe előírt súlymennyiséget. Az őrs járőre a nyomozást levezette, melynek során a következőket állapította meg.

Tanúk és szakértők:

M:M 1882. évi október hó 15-én ...en szül. nős, községi tanács hivatalsegédje, apja ..., anyja ..., ... Dózsa György utca ... szám alatti lakos, mint hatósági tanú a helyszínen megjelent és a levágott sertés húsából és zsírából megállapította, hogy a levágott sertés nem volt több 110 kg-nál. Mást előadni nem tud.

Gyanúsított:

X. Y. 1902. február 1-én ...en szül. nős, földműves, apja: ..., anyja: ..., vagyona 2 1/2 kat. hold saját és 3 hold bérelt föld, 1 tehén, 1 db borjú, gazdasági felszerelés, 1 ház, katona volt, ír, olvas, bemondása szerint büntetve nem volt, ... Petőfi utca ... szám alatti lakos, kikérdezése során előadta, hogy 1 db hizott sertést 1951. november hó 28-án vágta le. A sertésről vágási engedélyt kért a helybeli tanácstól és a tanács ki is adta a vágási engedélyt. Ő megmondotta a tanácsnál, hogy a levágásra kerülő sertés 110 kg. Előadta nevezett, hogy tudomása volt arról, hogy 125 kg-on aluli sertést levágni nem szabad, azonban ő kénytelen volt levágni, mert kevés takarmánya van a sertések etetésére. Mást előadni nem kíván.

A gyanúsított védekezésének lenyomozása:

Az őrs járőre a nyomozás során megállapította, hogy a gyanúsított levágott 1 drb. sertést, ami 110 kg volt, tehát nem ütötte fel a 80740/1951. XI. I. Belk. M. számú rendeletbe meghatározott 125 kg súlyt. Az őrs járőre a tanú és a gyanúsított egyöntetű meghallgatásával is tisztázta azt a tényt, hogy a levágott sertés nem volt meg a rendeletbe előírt súlyú.

Megjegyzés:

Az őrs járőre a nyomozás során megállapította, hogy a gyanúsítottak nem volt több hizott sertése, azonban volt olyan sertése, ami ha hizalásra került volna, meghaladta volna a követelményeknek megfelelő súlyt. Azt is megállapította az őrs járőre, hogy a községi tanács is szabálytalanul járt el, mert a gyanúsított a tanács előtt bevallotta, hogy a levágásra kerülő sertés súlya 110 kg és ennek ellenére a vágási engedélyt kiadta. A levágott sertés húsát és zsíráját az őrs járőre őrizetbe nem vette, mert a gyanúsított több hizott sertéssel nem rendelkezik és így a levágott sertés húsára és zsírára a családjának szüksége van. A gyanúsított azon cselekményével, hogy sertését a fennálló 80 740/1951, XI. I. Belk. M. rendeletbe előírtak ellenére súlyhiánnyal vágta le, megsértette a rendeletet."

II. Az egyedi rendőrök őrsparancsnoka által X. Y.-ról készített 1951. november 29-én készített környezettanulmánya:

"Egyed, 1951 évi november hó 29-én.

Jelentem, hogy az őrs járőre a gyanúsítottól a környezettanulmányozást lefolytattam és a következőket állapítottam meg.

X. Y. aki született 1902. évi február hó 1-én ...en, nős, foglalkozása földműves, apja: ..., anyja: ..., katona volt, ír, olvas, bemondása szerint büntetve nem volt, ...Petőfi utca ... sz. alatti lakos.

Nevezett vagyona 2 1/2 kth. föld mely saját, ezen mennyiségű birtok már megvolt neki a felszabadulás előtt is. Felszabadulás után 3 kth. bérlet földet vett fel. Így nevezett ezen a vagyonon dolgozik illetve gazdálkodik.

Családjához viszonya megfelelő, családjáról a legmesszebbmenőkig gondoskodik. Szomszédjaival jó viszonyban van, segíti őket mindenféle bajukban. Munkáját rendszeresen végzi, szociális származása középparaszt, politikai beállítottsága jobboldali, ami megállapítható abból is, hogy az őrs járőrének nyíltan azt mondta, hogy ezt hozta a demokrácia, hogy nem lehet levágni olyan sertést, amilyent ő akar. Társadalmi megmozdulásokban részt nem vesz. A szocialista társadalmi rendre vonatkozólag nyíltan megjegyzéseket nem, ellenben feltehető, hogy az ő baráti köreiből tesz. Rendszeresen érintkezik a községben lakó kulákokkal és az osztályidegenekkel. Rossz szokása az, hogy hirtelen természetű, szeret vitatkozni. Felszabadulás előtt és utána sem részesült semmilyen jutalomban, sem kitüntetésben. Gyanúsított politikai beállítottsága a múltban is jobboldali volt, ami megállapítható abból is, hogy nevezett a felszabadulás előtt mindig kulákok talpát nyalta. Felszabadulás előtt pártjának tagja nem volt, felszabadulás után a nemzeti parasztpártjának volt tagja, míg a párt megvolt.

Fasiszta egyesületnek nem volt tagja és jelenleg is párton kívüli.

Internálva vagy rendőri felügyelet alatt nem állott és jelenleg sem áll. Munkahelyén jó véleményt alkotnak a gyanúsítottról.

Gyanúsítottól egyebet megállapítani nem tudtam."

III. Y. Z.-nek a csornai járási rendőrkapitányság által 1952. január 17-én felvett kihallgatási jegyzőkönyvéből:

"Előadom, hogy nevezett X. Y. ...i lakos november 27-én bejött a Tanácsházára és sertésvágási engedélyt kért. Én megkérdeztem, hogy hány kilós a sertés, mert az akkor érvényben lévő rendelet szerint 110 kg súlyon aluli sertést nem lehetett levágni. Az illető azt mondta, hogy 110 kg-os. Én a sertésvágási engedélyre ceruzára ráírtam. A rendelet, hogy csak 125 kg-os sertés lehet levágni, csak ezen idő után jött, amit a községben mindjárt ki is doboltattunk. Megjegyzésnek kívánom azt, hogy ha rendelet időben kijött volna hozzánk a vágási engedélyt 125 kg-on aluli sertésre sem adtam volna ki. Mászt előadni nem kívánok."

IV. Egyedi rendőrőrs őrsparancsnokának és egy rendőrőrmesterének Y. Z.-vel kapcsolatos, 1952. január 30-án keltezett környezettanulmánya:

"Y. Z. 1925. évi május hó 14-én ... községben született. Apja: ..., anyja: ... Hajadon, ... községi tanács közellátás-nyilvántartója. ... Dózsa György utca ... h. szám alatti lakos. Iskolai végzettsége: 4 középiskola, amit Csornán végzett el. Földműves leánya, vagyona: 4 kat. hold, havi fizetése 480 Forint, pártnak nem tagja, egyesületnek nem tagja. Gyűlésekre ritkán jár, pártrendezvényekre nem szokott eljágni. Megmozdulásokon részt nem vesz. A munkához való viszonya nem kielégítő, ez abban nyilvánul meg, hogy a tanácsnál dolgozik, és a tanácstól több alkalommal eltávozott engedély nélkül egész napokig. Barátai nincsenek, elzárkózott életet él. Erkölcsei magaviselete megfelelőnek mondható. A község lakossága a magaviseletével nincsen megelégedve, mert nem barátságos magatartást tanúsít a lakossággal szemben.

Szülei pártnak vagy egyesületnek a múltban nem volt tagja, és jelenleg sem. Nevezett bemondása szerint büntetve nem volt, rendőri felügyelet alatt, vagy internálva nem volt. Külföldön nem volt. Külföldön rokonai nincsenek és így levelezést nem folytat. A lakosság csak részben kedveli, mivel magaviselete arra mutat, hogy nem barátságos. Káros szenvedélyei nincsenek. A mai rendszerrel szemben nyílt kijelentést, hogy ez ideig tett volna, nem volt észlelhető."

V. A csornai járásbíróóság 1952. évi május 14-én kelt határozata:

"A közellátás érdekét veszélyeztető büntette miatt X. Y. ellen folyamatba tett nyomozást a Bp. 133. §-ának a, pontja alapján megszüntetem. Egyúttal a Y. Z. terheltre vonatkozó fegyelmi vétség elbírálása végett az iratokat a Bp. 88. §. alapján a csornai járási tanács Elnökéhez átteszem.

Megokolás:

Hivatalból azért indult nyomozás X. Y. ...i lakos 5 holdas kisparaszt ellen, mert 1951. évi november hó utolsó napjaiban egy 110 kg-os sertésre kért és kapott vágási engedélyt, s az engedély alapján a sertést le is vágta.

A nyomozás során kihallgatott Y. Z. előadta, hogy X. Y. bejelentette neki a vágási engedély igénylése alkalmával, hogy a sertése 110 súlyú, annak ellenére kiadta a vágási engedélyt, mivel az igénylés időpontjában nem tudta, miszerint csak 125 kg-nál nehezebb sertésre lehet vágási engedélyt kiadni.

Nem róható fel X. Y. terheltnek az, hogy a tények való feltárása mellett vágási engedélyt kapott és erre sertést le is vágta, mert az engedély kézhezvételével a Btk. 14. §-ában meghatározott tévedésben volt a vágás jogtalan és törvénytörő voltára vonatkozóan.

Y. Z. súlyos hivatali mulasztást követett el, amikor a már közel 1 esztendő óta hatályban lévő rendelet figyelmen kívül hagyásával olyan sertésre állított ki vágási engedélyt amelyre ilyet kiállítani nem volt szabad.

államügyész"

SL CsJT Titk. 145-30/1952. (Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (SL) Csornai Járási Tanács VB Titkársága 145-30/1952. számú irat)

4 kg zsír

Ez a fegyelmi eljárás az előzőhöz hasonlóan szintén a közellátás ellen elkövetett vétség, a beszolgáltatási kötelezettség kijátszása miatt indult az egyik csornai járásbeli községi tanács vb elnöke ellen 1954. októberében. A jellemző módon bejelentés alapján indult fegyelmi vizsgálat azt az anomáliát vette górcső alá, miszerint a vb elnök a saját maga részére kiadott sertésvágási engedélyben a családtagok számának rovatban a valós kettő helyett három írv, további 4 kilogramm zsír leadásától akarta megkímélni magát. Két nappal azután, hogy a járási tanács instruktori csoportvezetője október 25-én helyszínen ellenőrzést tartott, a járási tanács vb elnöke a "zsírhalmozó" vb elnököt fizetésének 50 %-os visszatartása mellett felfüggesztette, és fegyelmi eljárást rendelt el ellene.

A két hét alatt lefolytatott fegyelmi eljárás november 11-én keltezett szigorú határozata szerint a vb elnököt állásából elbocsátotta, indoklásában megjelölve, hogy a vb elnök "azzal, hogy, 4 kg zsír beadásától saját magát mentesítette, visszaélt hivatali hatalmával és megkárosította a dolgozó népet.". Az igazsághoz tartozik, hogy a határozat indoklásában az elnök szemére rótták, hogy "hivatalos idő alatt saját ügyei intézésével volt elfoglalva", ami nem öncélú munkakerülést jelentett, hanem, mint oly sok tanácsi funkcionáriusnak a községekben, mezőgazdasági elfoglaltságot.

I. X. Y. vb elnöknek a csornai járási tanács hivatalos helyiségében 1954. november 2-án tett tanúvallomásának jegyzőkönyvből:

"Jelen vannak: ... ig. oszt. vezető , ... szem. csop. vezető , és X. Y. VB elnök.

Ismertetve lett X. Y. vb elnökkel a fegyelmi vizsgálat eredménye, amire nevezett a következőket adja elő:

Elismerem, hogy az 1953. novemberében kiállított vágási engedélyben, amit saját részemre állítottam ki 1 személlyel többet vettem fel, mint a tényleges családtagjaim létszáma. Ezt azért tettem, mert földjeim megművelését feleséggel együtt elvégezni nem tudtam, ha napszámba végeztem el a munkát, igen nagy összeget kellett volna kifizetnem. Arra az állápontra helyezkedtem, hogy január 1-ével fogadok egy gyereket, aki segít a mezőgazdasági munkák végzésében. Ezt a gyereket, aki még megfogadva nem volt, vettem fel 3. személynek a vágási engedélyre.

Beismerem, hogy törvénytellenesen cselekedtem és ezzel a törvényt megsértettem.

Egy esetben fordult elő, hogy hivatalos idő alatt nem volt benn a tanácsházán. Ennek oka az volt, hogy saját mezőgazdasági munkámmal voltam elfoglalva, mert az őszi vetések alá kellett a szántást elvégezniem. Nem volt szándékomban egész nap a mezőn maradni, de akit a szántási munkákkal megbíztam, illetve segített volna ebben, nem jött el, feleségemre nem bízhattam és magam voltam kénytelen ezt elvégezni. Arra, hogy egész nap a tanácsházát elhagyjam, engedélyt felsőbb hatóságomtól nem kértem és a községi tanácsn sem mondtam meg.

Felolvasva.

Jegyzőkönyv felolvasva HH. aláíratott.
Kmf.

.....
X. Y.

.....
ig. oszt. vezető

.....
szem. csop. vezető

A csornai járási tanács vb elnöke a vb nevében X. Y. fegyelmi ügyében 1954. november 11-én a következő határozatot hozta.:

"X. Y. ...i VB elnököt az 1953. évi 25. számú TVR 112.§ 3. pontjába ütköző fegyelmi vétsége elkövetésért a 113. § d./ pontja alapján azonnali hatállyal állásából elbocsátja

Egyben értesítem a Pénzügyi Osztály gazdasági csoportját, hogy nevezett fizetését szüntesse meg.

Indoklás

A vizsgált anyagból, valamint a saját beismeréséből megállapítást nyert, hogy X. Y. feleségével lakik egy háztartásban, gyermekük nincs. Mégis az 1953. november havában saját részére kiállított sertésvágási engedélyre 2 személyt helyett 3 személyt vett fel, azzal nyilván, hogy magának 4 kg zsír leadásától mentesüljön. Beigazolást nyert az, hogy a munkafegyelmet is megsértette azzal, hogy több esetben hivatalos idő alatt saját ügyei intézésével volt elfoglalva, sőt egy esetben, amit ő maga is beismer egész nap nem tartózkodott a községi tanácsnál.

Nevezett ezekkel a cselekményekkel erősen megsértette a munkafegyelmet, a tervfegyelmet. Azzal, hogy 4 kg zsír beadásával saját magát mentesítette, hivatali hatalmával és megkárosította a dolgozó népet."

SL CsJT Titk. 145-35/1954. (Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (SL) Csornai Járási Tanács VB Titkársága 145-35/1954. számú irat)

30 kg kukorica

A 30 kg kukorica, illetve két személy érintettsége - a vb elnök és vb titkár - folytán együttesen 60 kg kukorica csak egyik kivizsgálható pontját képezte az 1956. április 29-én csornai járás egy másik településén elrendelt fegyelmi eljárásnak. Habár a különböző nyilvántartások nem megfelelő vezetésével, szabálytalan kifizetésekkel, végeredményben hűtlen kezeléssel gyanúsított vezetőik ellen, a falu egyik felének kibontakozó ellenségességét elsősorban nem az előbbieket, hanem a községi vagyonból fejkenként eltulajdonított 30-30 kg kukorica okozta.

Ez bizonyos szempontból érthető, hiszen az anyagszámadás hanyag vezetése, illetve a kifizetési fegyelem megsértése kevésbé látványos momentum, és ha tetten ért is, nem igazán alkalmas arra, hogy híre hasonló gyorsasággal terjedjen egy falu közösségében, mint "az elnök és a titkár feleségestől együtt a tanácsházán kukoricát morzsoltak [...] és azt saját céljaikra fordították" kellő képszerűséggel bír, és nem kevés pikantériát is tartalmazó bizalmas értesülése.

Az iratokban konkrét utalás nincsen, de könnyen valószínűsíthető, hogy "kukoricamorzsolásról" beszámoló és a Győr-Sopronmegyei Hírlapnak elküldött levél lehetett az, amely a járási hatóságok figyelmét a községre irányította. Viszont a korábbi szorító fegyelem lanygulását jelzi, hogy '56 áprilisáig már többször felhívták a vb elnök és a titkár figyelmét a nyilvántartások vezetésére, de az '50-es évek elejét idéző retorziók nem történtek. A községi tanácsnál a járási tanács pénzügyi osztálya által április 19-én elvégzett dokumentációs vizsgálat által bevezetőkben feltárt hiányosságok vezettek a fegyelmi vizsgálat április 29-én történt elrendeléséhez. A május 11-én a vb elnök és a vb titkár visszahívásával végződött fegyelmi vizsgálat határozatának indoklásában foglaltak, illetve a rendelkezésre álló vallomások fényében ebben az ügyben megalapozottabbnak tűnik az ítélet.

A fegyelmi határozatban feltárt hiányosságok közül elsősorban a különböző nyilvántartások vezetése körüli hanyagság, és átláthatatlanság - melyek közül a vb elnökhelyettes vizsgálat során tett tanúvallomása szerint a tartalékterület-nyilvántartás körüli tisztázatlanságok adtak a legtöbb okot az aggodalomra, s ezt az egyik vb ülésen szóvá is tette -, és a kifizetések szabálytalansága, illetve a vb titkár részére történt 500 forint kiutalása azok, melyek az utókor ítése szerint is kifogásolandók. Ellenben inkább a korszak végtelen centralizáltsága, és a községi tanácsok nagyfokú gazdasági önállósága tükröződik a vb elnöknek az iskola számára engedélyezett kerékpárvásárlás miatt történt elmarasztalásában. A pénzügyi fegyelmezetlenség abban öltött testet, hogy az elnök hozzájárult az iskola igazgatójának azon kéréséhez, hogy az iskolai költségvetésnél tatarozásra beállított, de anyagihiány miatt megmaradt pénzből kerékpárt vehessen.

I. Csornai Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága 1956. április 19-én fegyelmi vizsgálatot kezdeményezett a ...i vb. elnök és a vb. titkár ellen, az alábbi indoklással:

"A Járási Tanács V.B. Pénzügyi Osztálya költségvetési csoportja ...án 1956. április 19.-én dokumentációs vizsgálatot tartott, melynek során megállapította, hogy

1. a községi tanács anyagszámadást nem vezetett, illetve azt hiányosan vezette. Ugyancsak nem vezetett a vagyontárgyakról leltárt sem.
2. a teljesített kiadások megfelelően okmányolva nincsenek, vagy azok a legtöbb esetben hiányosak,
3. a községi tanács gazdálkodása során több esetben szabálytalan kifizetéseket teljesítettek,
4. az állami tartalékterületekről pontos nyilvántartás nincsen vezetve.
5. V.B. elnök elismerte, hogy a község kukoricájából kb. 60 kg kukoricát térítés nélkül titkárral együtt eltulajdonítottak, azt lakásukra szállították.
6. Beigazolást nyert a V.B. elnök vallomásából az is, hogy a község tulajdonát képező fából úgy az elnök, mint a titkár térítés nélkül fát vitt haza.

Mindezek a cselekmények kimerítik a Mt. 112. §. 3. pontjába ütköző fegyelmi vétséget és így a rendelkező rész értelmében kellett határoznom."

II. Részletek az 1956. május 4-én a községi tanács épületében felvett tanúvallomások jegyzőkönyvéből:

"Özv. M.M.-né, szül. ... 46 éves, ...i születésű, ...i lakos, érdektelen, a következőket adja elő: Nincs közvetlen tapasztalatom arról, hogy az elnök és a titkár feleségestől együtt a tanácsházán kukoricát morzsoltak volna, és azt saját céljaikra fordították. Ilyen értelmű levelet azonban O.O. helyi pártvezetőségi tag kérésére írtam a Győr-Sopronmegyei Hírlap szerkesztőségének. O.O. mondta nekem, hogy R.R. és S.S. itteni lakosok maguk látták, hogy az elnök és a titkár a tanácsházán morzsolták a kukoricát, és azt maguk használták fel saját céljaikra.

Felolvasott vallomásom jól van felvéve. özv. M.M.-né"

[...]

"Özv. N.N.-né,, 49 éves, ...i születésű, ...i lakos, érdektelen, a következőket adja elő: Hallottam a faluban, hogy a vb. elnök tartalékföldön megtermelt kukoricát eladta, hogy kinek, nem tudom, de arra sem emlékszem, hogy nekem ezt ki mondta. Ezzel a hírrel az egész falu tele volt és ez szóbeszéd volt a faluban. A vb. elnök magatartásával kapcsolatban csak annyit megjegyezni valóm, hogy véleményem és állítom, hogy a falu többi szegényebb dolgozójának is az a véleménye, hogy a vb. elnök inkább a gazdagabbakat pártolja, azokkal tart baráti viszonyt, különösen a szőlőbirtokosokkal. A szőlőhegy mellett lakom és én magam is többször láttam onnan kijönni. Az elnöknek a szőlőhegyben való tartózkodása több esetben - amint láttam - hivatalos idő alatt is megtörtént. Kérdésre eladom, hogy a községi kezelésben lévő földek kukoricatermésének az eladása nemcsak 1955 évben, hanem az előző években is a község száján mozgó hír volt.

Felolvasott vallomásom jól van felvéve. özv. N.N.-né"

[...]

"P.P. 50 éves, ...i születésű és lakos, földműves, érdektelen, a hozzá intézett kérdésekre az alábbiakat adja elő: Saját magam nem győződtem meg róla, de a faluban szóbeszéd tárgya volt és ott hallottam én is, hogy a vb. elnök és titkár a tanácsház padlásán elhelyezett kukoricából morzsolta le és azt saját céljaikra használták fel. A végrehajtó-bizottság helyettes elnöke vagyok és így tudomásom van arról, hogy a tanács az apaállatok takarmányozására községi tartalékterületeket használ. Ezeknek nagyobb része kukoricával, kisebb része pedig egyéb szemes, vagy szalastakarmánnyal volt bevetve. A községben több részről felmerült a probléma, hogy a kukoricával nincsen minden rendjén. Ezért én egyszer mint vb. tag is az egyik vb. gyűlésen erre a községben elterjedt mendemondára felkértem az elnököt, hogy ezt az ügyet tisztázni kellene, amire ő azt felelte, hogy ez az ő egyéni dolga, ezért ő felel."

III. Részlet a vb elnöknek a községi tanács vb irodahelyiségében 1956. május 7-én tett vallomásából:

"Özv. M.M.-né vallomásával kapcsolatban előadom, hogy megfelel a valóságnak, miszerint a feleségem a tanácsházán kukoricát morzsolta, de nem a hivatalos helyiségben, hanem a tanács vb. titkárnak lakásán annak kukoricájából sertészetés céljára. Azt, hogy a feleségem a tanácsnál morzsolta volna kukoricát, nem felel meg a valóságnak. Azt a kukoricát, amit a vb. titkárral ketten vittünk haza a tanács kukoricájából, azt vele együtt is morzsoltuk le.

Özv. N.N.-né vallomásával kapcsolatban előadom, hogy nem felel meg a valóságnak, hogy én a tartalékterületen termelt kukoricából saját magam hasznára eladtam volna. Azt, hogy a falu szegényebb dolgozóival rossz a viszonyom, tagadom, mert egész munkámat éppen annak szenteltem, hogy kivétel nélkül minden dolgozó ügyét a legjobb tudásom szerint intézzem el. Hogy a szőlőhegybe hív. idő alatt is többször kijártam, ez természetes, mert kötelességem volt az ellenőrzéseket ott is elvégezni. Véleményem a nevezett vallomásával kapcsolatban az, hogy rosszindulat fűtötte abban, mert mint nem teljesítőnél transzferdált hajtottam végre, mi neki nem tetszett.

P.P. helyettes vb elnök vallomásának azon részével, amelyben azt adja elő, hogy vb. ülésen felkért engem, tisztázom a tartalékterületek termésének mennyiségét és hova fordítását, nem ismerem el. Ha ilyen kérdést bármelyik vb. tag felém tett volna, erre egész biztosan reagáltam volna úgy, hogy beszámoltam volna a tartalékterületek terméséről és annak hova fordításáról. A gabona szabad felvásárlásával kapcsolatban az a megjegyzésem, hogy annak kivételét nem vb.-n, hanem egy szűkebb körben tárgyaltuk meg, és amikor már az újságban is megjelent az erről szóló Minisztertanácsi rendelet, szóban értesítettem a vb. tagokat, hogy a tervet hogyan készítettük el. Ezzel kapcsolatban az igaz, hogy vb. ülésen nem tartottunk."

IV. A Csornai Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága 1956. május 11-én tárgyalta a vb. elnök és titkár fegyelmi ügyét, és az alábbi határozatot hozta.

"A Végrehajtóbizottság vétkesnek mondja ki X.Y. VB. elnököt és Y. Z. VB. titkárát a Mt. 112 szakaszának 3. pontjában meghatározott fegyelmi vétség elkövetésében és ezért elrendeli, hogy község tanácsának VB.-a ezen határozat jogerőre emelkedésétől számított 8 napon belül X.Y. VB. elnököt és Y.Z. VB. titkárát tisztességéből hívja vissza.

A visszahívás az azonnal elbocsátás következményeivel jár. A visszahívást a tanács legközelebbi ülésén a VB. jelentse be."

A határozat indoklása a következőképpen hangzott:

"A pénzügyi osztály gazdasági csoportja által lefolytatott vizsgálat, valamint a fegyelmi vizsgálat adatait, nevezettek saját beismerő vallomása alapján beigazolást nyert, hogy a rendelkező részben meghatározott fegyelmi vétséget mindketten elkövették azzal, hogy a község vagyonát hűtlenül kezelték, a vagyonvédelem szempontjából nélkülözhetetlen nyilvántartásokat nem vezették és több cselekményükkel megsértették a pénzügyi fegyelmet.

Nevezettek, mint a községi tanács felelős számadói a község vagyonáról leltárt, illetve vagyonszámadást nem vezettek. Nevezettek vallomásából kitűnik, hogy ezek vezetésének szükségességéről tudtak, erre őket több ízben a megyei és a Járási tanács pénzügyi osztálya is felhívta.

[...]

Beigazolást nyert továbbá az a tény is, hogy a VB. elnöke és titkára a község kukoricájából 30-30 kg-ot morzsolt állapotban jogtalanul eltulajdonítottak.

A község tartalékterületeiről pontos kimutatás nincs, de arról sincs, amit maga a községi tanács az apaállatok részére használ.

Anyagszámadás hiányában nem lehetett megállapítani, hogy az 1955-ös esztendőben, bevallásuk szerint 29 kh. kukoricaterületen mennyi volt a termés, de azt sem, hogy ezen kívül még mennyi tartalékterületet használt a község és azon mi termett.

A fentiek kimerítik a községi vagyon hűtlen kezelésében való vétkeiséget, amiért egyetemlegesen úgy a VB. titkár, mint a VB. elnök felelős.

Beigazolást nyert az a tény is, hogy jogtalan kifizetéseket eszközöltek, noha tudták, hogy ezzel szabálytalanságot követtek el. A községi agronómus részére a szociális alapból 400. Ft. segélyt jutalmaztak, a VB. titkár részére pedig a tanács és a VB. számlájáról 500 Ft. segélyt adtak.

[...]

Igazolást nyert az is, hogy a VB. titkár saját töltőtollát a tanács számlájára javíttatta meg. Továbbá az is, hogy a számadások mellől több esetben hiányoznak a megfelelő okmányok. Mindezek a hibák kimerítik a pénzügyi tervfegyelem megsértését, amiért ugyancsak közösen felelősek."

SL CsJT Titk. 145-13/1956. (Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (SL) Csornai Járási Tanács VB Titkársága 145-13/1956. számú irat)

Címkék:

[MKP](#) ^[2]

[MDP](#) ^[3]

[ÁVH](#) ^[4]

[népfront](#) ^[5]

[Rajk](#) ^[6]

[begyűjtés](#) ^[7]

[Nagy Imre](#) ^[8]

[beszolgáltatás](#) ^[9]

[tanács rendszer](#) ^[10]

Kiadás: 2. évfolyam (2002) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/kozsegi_tanacsvezetok_bukasa_az_50es_evekben__4_kg_zsir_15_kg_serteshus_vagy_30_kg_kukorica_miatt_.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/kozsegi_tanacsvezetok_bukasa_az_50es_evekben__4_kg_zsir_15_kg_serteshus_vagy_30_kg_kukorica_miatt_.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mkp>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/avh>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepfront>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rajk>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/begyujtes>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nagy-imre>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/beszolgalatas>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tanacs-rendszer>